

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

Випуск 23

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА НАМН УКРАЇНИ»
ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я»**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

*ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
до 140-річчя з дня народження О.М. Марзєєва
(дев'ятнадцяті марзєєвські читання)
Випуск 23*

19 жовтня 2023 р.
м. Київ

ISBN 978-617-7431-28-21

Редакційна колегія:

головний редактор – професор, чл.-кор. НАМН України *Полька Н.С.*

заступники головного редактора –

- д.мед.н., професор *Турос О.І.*
- к.мед.н. *Рудницька О.П.*

Члени редколегії:

д.мед.н. *Савіна Р.В.*, к.мед.н. *Коблянська А.В.*

м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*

Комп'ютерна верстка, підготовка оригінал-макету:

м.н.с. *Мельченко Ю.В.*, пров. інж. *Лейких С.В.*

Адреса редколегії:

02094, м.Київ, вул. Гетьмана Полуботка (Попудренка), 50

Державна установа «Інститут громадського здоров'я
ім.О.М. Марзеєва Національної академії медичних наук України»
/ ДУ «ІГЗ НАМНУ» /

Тел./факс: (044) 513-15-28, 292-13-86 Тел.: (044) 513-71-36

e-mail: *igz_konf@ukr.net*

ISBN 978-617-7431-28-21

ЗАХОДИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ НА ЗВІЛЬНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Першегуба Я.В.

Національний університет охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика, м. Київ

Війна в Україні призвела до значних несприятливих наслідків у системі громадського здоров'я. Порушений доступ до медичної допомоги збільшив ризик розвитку акушерських та неонатальних ускладнень, дитячої та материнської смертності. Недотримання календаря щеплень (дитяче населення) підвищило ризик виникнення та поширення інфекційних захворювань (кір, поліомієліт, тощо). Обмеження диспансерного нагляду хворих з хронічними неінфекційними захворюваннями (серцево-судинні захворювання, гіпертонічна хвороба, цукровий діабет, хронічні захворювання нирок, хронічні респіраторні захворювання, епілепсія, онкологічні хвороби, тощо) ускладнило перебіг хвороб та підвищило ризик смертності. Набуло поширення порушення ментального здоров'я.

При відновленні та розбудові України від наслідків російської військової агресії проти України кафедра громадського здоров'я, епідеміології та екології НУОЗ України імені П.Л. Шупика пропонує нагальні заходи для вирішення гуманітарної катастрофи:

- оцінка санітарно-гігієнічного стану звільненої території (питна вода, якість атмосферного повітря, рівень забруднення ґрунту шкідливими речовинами, доброякісність харчових продуктів);
- оцінка спроможності Центрів первинної медико-санітарної допомоги та спеціалізованої медичної допомоги (якщо вони є в наявності);
- розгортання на звільнених територіях мобільних пунктів (центрів) первинної медико-санітарної допомоги, які будуть забезпечені відповідним штатом медичного персоналу (лікарі, середній медичний персонал) та основним діагностичним обладнанням, лабораторними тестами, ліками для лікування найпоширеніших неінфекційних захворювань;
- визначення групи пацієнтів з особливими потребами у здоров'ї, для яких переривання лікування може бути фатальним або критичним для життя та забезпечення їх ліками або за потреби розробка маршрутів направлення їх до найближчих спеціалізованих закладів медичної допомоги;
- проведення медичного огляду населення, яке було на окупованій території, силами Центрів первинної медико-санітарної допомоги;
- обов'язковий медичний огляд населення, яке повертається (прибуває) до дому, на предмет виявлення інфекційних та неінфекційних хвороб;
- за наявності ресурсів організувати пересувні мобільні пункти прийому лікаря стоматолога для людей, які перебували на окупованих територіях;
- Центрами контролю та профілактики хвороб МОЗ України та управліннями державного нагляду за дотриманням санітарного законодавства Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів підтримувати розробку пакетів тренінгів, планувати та проводити такі заходи для медичних кадрів, які будуть спрямовані на підвищення ефективності, результативності профілактичних заходів з інфекційної та неінфекційної захворюваності населення.

ЩОДО НАСЛІДКІВ ВПЛИВУ БОЄПРИПАСІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Комишан І.В.

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава

Військове вторгнення росії на територію України спричинило руйнацію населених місць, об'єктів інфраструктури, сільськогосподарських угідь, підприємств, понівичило людські життя. Війна несе загрозу і небезпеку всьому живому спричинюючи екологічні наслідки, які здатні впливати на здоров'я населення країни.

Інструменти війни – різного роду боєприпаси здійснюють деструктивний вплив шляхами прямої та непрямой дії, механічним та хімічним шляхами, які спричинюють як короточасні та довготривалі наслідки.

Боєприпаси, руйнуючи різного роду об'єкти господарювання, збільшують хімічне навантаження на екологію: на ґрунти, на повітря, на водойми, на екосистеми. Чим погіршують стан населених місць, навіть роблять їх взагалі не придатними для проживання і ведення господарської діяльності. Так, внаслідок влучань було зафіксовано два викиди азотної кислоти в м. Рубіжне (Луганська обл.) у 2022 році при влучанні у цистерни [<http://surl.li/kgcxz>] (азотна кислота є небезпечною при вдиханні, ковтанні та при попаданні на шкіру та слизові оболонки), була порушена герметичність гілки аміакопроводу "Тольятті – Одеса" внаслідок бойових дій у Бахмутському районі Донецької області у травні 2022 року [<http://surl.li/kgcxj>], у червні 2023 року в Куп'янському районі росіяни знову пошкодили трубопровід з аміаком (викликає сильний кашель, задуху, різь в очах порушення частоти пульсу почервоніння шкіри, подразнення слизових оболонок). [<http://surl.li/kgdaf>]

Відомо, що до складу цих мілітарних інструментів входять такі складові як запалюючі речовини, стабілізуючі рідини, паливо, метали, білий фосфор. Як запалююча речовина часто використовується збіднений уран, який під час вибуху перетворюється на оксид урану і в такому стані здатен легко проникати в ґрунт та ґрунтові води. З пилом може легко проникати через незахищені дихальні шляхи в організм людини, з їжею чи водою, чи через відкриті рани. Головна небезпека – ураження нирок, печінки. [<http://surl.li/kgcbh>] Також в якості токсичного вмісту боєприпасів використовуються гримуча ртуть, антимоній, бертолетова сіль та азид свинцю. У якості стабілізуючих речовин використовуються олово, бісмут, стронцію нітрат, магній та інші. То ж найбільш забрудненими важкими металами є колишні склади боєприпасів після влучань в них. Також серйозну екологічну небезпеку представляє тверде чи рідке паливо та мастильні матеріали, які потрапляють на поверхню ґрунтів та до водойм, а також продукти їх спалювання (CO, C, NO, NO₂, PbO та інші). Сірка, яка осідає в ґрунті після вибуху, у реакції з росюю чи туманом перетворюється на сірчану кислоту, що є небезпечно для живих організмів. Також токсичними є продукти горіння елементів електроніки мілітарних технічних засобів та боєприпасів. [<http://surl.li/kgblr>] Пожежі спричинені горінням паливно-мастильних матеріалів чи внаслідок займань лісів і сухостою, під час обстрілів, стають причиною підвищення викидів в атмосферу вуглекислого газу, який впливає на атмосферні процеси і на клімат місцевості. Водні ресурси також зазнають забруднення через потрапляння у них хімічних речовин, зокрема агрохімікатів. Так, у квітні минулого року уламки збитої російської ракети пошкодили шість резервуарів на складі мінеральних добрив на Тернопільщині. Унаслідок влучання стався витік, яким було забруднено ґрунт та річку Іква, що входить до басейну Дніпра. Через потрапляння речовини до водойми загинула велика кількість риби. [<http://surl.li/kgdfo>]

Отже, кожен випущений по нашій території боєприпас спричинює цілий комплекс екологічних наслідків. Екосистеми не можливо розділити умовними кордонами. Якщо руйнується природна рівновага в одній частині планети, це обов'язково відчує й інша.

Екологічне благополуччя – це здоров'я населення країни. То ж відновлення екології та її впливу на здоров'я українців буде одним з першочергових завдань післявоєнного відновлення України.

ОЦІНЮВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ КОМБІНОВАНОГО ПІДХОДУ

Прокопенко Н.О.

Державна установа «Інститут геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова Національної академії медичних наук України», м. Київ

В умовах повномасштабних військових дій через особливості демографічних обставин спостерігається істотне погіршення ситуації в галузі забезпеченості трудовими ресурсами. Комплексні позитивні зміни у регіонах неможливі без ефективного використання регіонального потенціалу, розширення можливостей працевлаштування та отримання доходу на тлі подолання наслідків війни та нерівномірності географічного та обласного поділу цих можливостей